

Een Luikse sede-vacante oord uit 1688 in Rutten

Stijn Meylaers en Rombout Nijssen

In 2025 vond een metaaldetectorist in de gemeente Rutten een koperen munt met op één zijde de voorstelling van een gemijterde bisschop en op de andere zijde een nog moeilijk leesbaar randschrift en een wapenschild met één centrale balk. Hoewel koperen munten in de zeventiende en achttiende eeuw in gebruik waren als kleingeld en zij meestal in grote oplage gefabriceerd werden, en dit exemplaar veel te lijden heeft gehad van oxidatie, trok het op de sociale-mediakanalen van de Vlaamse metaaldetectoristen toch de aandacht.

De munt in kwestie heeft een diameter van 23 mm. en zij weegt 2,65 gram. Op de voorzijde staat een voorstelling van de buste van de gemijterde Sint-Lambertus, de eerste bisschop van Luik en de patroon van het Luikse kathedraalkapittel. Rond de heilige staan de woorden . LAMBERT. PATRO . LEOD . of Lambertus, patroon van Luik. Een parelcirkel boordt de rand van de munt af. De voorstelling op de keerzijde is veel minder goed bewaard, maar een geoefend oog ziet er nog een wapenschild met één balk op. Voor het schild is het cijfer 16 nog te zien. Het randschrift op de keerzijde is nog moeilijk te lezen.

De afbeelding en de tekst op de voorzijde leren ons dat we met een Luikse munt te maken hebben. De 16 wijst er op dat de munt uit de zeventiende eeuw dateert. Wie een Luikse munt uit de zeventiende eeuw wil identificeren, maakt graag gebruik van het derde deel van het werk van Jean-Luc Denghis over de munten van het vorstendom Luik¹. Dat leert ons dat koperen munten met de voorstelling van de buste van Sint-Lambertus in de zeventiende eeuw enkel geslagen werden in de periodes van *sede vacante*, in de periode tussen het overlijden van een bisschop en de aanstelling van zijn opvolger. In die periodes waarin

er geen bisschop was, kwamen de bestuurlijke bevoegdheden van de bisschop van Luik toe aan het kathedraalkapittel van Sint-Lambertus. Tot die bevoegdheden behoorde het slaan van munten. Zowel in 1688, tussen het overlijden van Maximiliaan Hendrik van Beieren (bisschop van 1650 tot zijn overlijden op 3 juni 1688) en de aanstelling van Jan Lodewijk van Elderen (bisschop van 27 december 1688 tot zijn overlijden op 1 februari 1694), als in 1694, tussen het overlijden van Jan Lodewijk van Elderen en de aanstelling van Jozef Clemens van Beieren (bisschop van 25 oktober 1694 tot zijn overlijden op 12 november 1723), maakte het kapittel gebruik van zijn recht om munten te slaan.

Zowel in 1688 als in 1694 liet het kapittel zowel gouden, zilveren als koperen munten slaan. Dat waren telkens gouden dubbele dukaten, zilveren patagons en koperen oorden. Op de keerzijde van de oorden uit 1688 staat het wapenschild van het hertogdom Bouillon: een (rood) schild met een (zilveren) dwarsbalk. Op de keerzijde van de oorden uit 1694 staan de wapenschilden van de vijf deelstaten van het vorstendom Luik: Luik, Loon, Bouillon, Franchimont en Hoorn. Zo weten we meteen dat we hier te maken hebben met een munt uit 1688.

Gewapend met die kennis gaan we op zoek naar een afbeelding van de munt. Die vinden we op bladzijde 289 in het werk van Hugo Vanhoudt over de Belgische munten². Die afbeelding leert ons dat de legende op de keerzijde DEC . ET . CAP . LEOD . SEDE . VACANTE luidt: *de deken en het kapittel van Luik sede vacante*.

- 1 J.-L. Denghis, *Les monnaies de la principauté de Liège. III. De Gérard de Groesbeeck au rattachement à la France (1564-1794)*, Wetteren, 2006, 229 p. + illustrations.
- 2 H. Vanhoudt, *Atlas der munten van België. Van de Kelten tot heden*, Heverlee, 2007, 423 p.

Adressen van de auteurs:

Stijn Meylaers
Wijvestraat 25
3520 Zonhoven

Rombout Nijssen
Rijksarchief
Bampslaan 4
3500 Hasselt